

Tallinna Laste Turvakeskus
ISMO – International Society for Mobile Youth Work

MOBIILSE NOORSOOTÖÖ KONTSEPTSIOON
Rahvusvahelised ja Eesti kogemused ning võimalused

Artiklite kogumik

Toimetajad: Erki Korp ja Walther Specht

Tallinn 2007

MOBIILSE NOORSOOTÖÖ KONTSEPTSIOON
Rahvusvahelised ja Eesti kogemused ning võimalused
Artiklite kogumik

Toimetajad: Erki Korp ja Walther Specht

Tehniline toimetaja: Erki Korp
Tõlkimine: Ela Vood

Kaanekujundus: Holyfield Studios
Esikaanefotod: Tallinna Laste Turvakeskus

Trükitud: Print Best Trükikoda

ISBN 978-9949-15-502-6

Autoriõigus: Erki Korp, Walther Specht (toimetajad) ja artiklite autorid, 2007

SISUKORD

LÄHTEKS		4
Erki Korp	AASTASE KOOSTÖÖPROJEKTI RAAMES ÕPITUD MOBIILSE NOORSOOTÖÖ ALASED TEADMISED	6
Taimi Tulva	LAPS RISKIÜHISKONNAS: VALIKUD JA VÕIMALUSED	8
Erki Korp	VÕRGUSTIKUTÖÖST TALLINNAS LINNAVALITSUSE PARTNERLUSPROGRAMMI RISKILAPS NÄITEL	11
Ly Kallas	PROBLEEMKÄITUMISEGA LAPSED POLITSEI VAATEVÄLJAS	16
Walther Specht	ISMO LÕHITUTVUSTUS	25
Walther Specht	MOBIILNE NOORSOOTÖÖ EUROOPAS	26
Matthias Reuting	MOBIILSE NOORSOOTÖÖ TÖÖVORMIDE JA TÖÖPRINTSIIPIDE RAKENDAMINE SAKSAMAAL	34
Walther Specht	MOBIILSE NOORSOOTÖÖ VÕTMEKONTSEPTSIOON	41
Werner Kübler	KONTAKTI LOOMINE JA KONTAKTI HOIDMINE MOBIILSES NOORSOOTÖÖS	46
Siegfried Keppeler, Walther Specht	SOTSIAALRUUMI ANALÜÜS KUI MOBIILSE NOORSOOTÖÖ ALUS. MOBIILNE NOORSOOTÖÖ, JA SOTSIAALRUUMI ANALÜÜS	52

Mobiilne noorsootöö Euroopas

1. Lähtesituatsioon: tänavalapsed - tänavanoored

Tänavalapsi on tänapäeval peaaegu kõikides maailma piirkondades. Veel mõne aasta eest seostati neid igatahes – eriti Euroopast ja Põhja-Ameerikast nähtuna – peaaegu eranditult ainult Lõuna-Ameerika, Aafrika ja Aasia arengumaadega. Täna ei saa enam mööda minna tänavalaste olemasolust Ameerika Ühendriikides, Kanadas, Euroopa maades ning SRÜ riikides. Kes neid tegelikult tahab näha, leiab neid nii selliste linnade nagu New Yorki, Madridi, Bukaresit, Naapoli, Moskva, Kölni, Marseille’ ja Varssavi kesklinnast, aga ka nende linnade magalatest või lagununud vanade hoonete kvartalitest.

Mõiste “tänavalaps” sugereerib seejuures tunnusjoonte suurt homogeensust, mida aga uurimine ei saa kinnitada. See kehtib nii näitajate suhtes, mis puudutavad elutingimusi, kultuurilist miljööd ja “karjääri”, mida lapsed oma tänavasotsialisatsioonis läbivad, kui ka vastavalt näidatavaid elutingimusi ja eluga toimetuleku vorme.

Ühinenud Rahvaste Lasteabi organisatsioon hindab üle maailma tänavalaste arvuks 80-100 miljonit (UNICEF Saksamaa 1992). Nende all mõistetakse noori inimesi vanuses kuni 18 aastat, kelle jaoks tänav sõna laiemas mõistes on saanud kesksks eluruumiks ja kellel puudub vastav kaitse. Sõna tänav hõlmab siinkohal mahajäetud ja lagununud hooned või kortereid. Üle maailma arvatavalt 80 miljonist tänavalapsest elavad jällegi UNICEFi andmeil ainuüksi 40 miljonit Ladina-Ameerika linnade tänavatel, teised jaotuvad valdavalt Aasia ja Aafrika vahel ja vastavalt väiksem osa on USAs ja Euroopas.

Kuigi praegu on peaaegu igal pool maakeral juttu “tänavalastest”, ei ole ühtki üldiselt aktsepteeritavat definitsiooni selle sotsiaalse probleemi kohta. Kuidas siis tuleb sellele fenomenile läheneda? Panen ette kasutada praktilisest kutsekogemuse vaatekohast lähtuvat definitsiooni. Pikaajalised kogemused mobiilses noorsootöös ohustatud laste ja noortega, kelle jaoks tänav oli või on tähtis sotsialiseerumise koht, soovivad järgida üht Euroopa olukorra kohta kõige kasutamiskõlblikumat definitsiooni. Üks Euroopa Nõukogu uuringugrupp Strasbourgis avaldas juba 1994.a.:

“Tänavalapsed on alla 18 aastased lapsed, kes elavat lühemat või pikemat aega tänavamiljööös. Need lapsed liiguvad ühest kohast teise ja neil on oma samaealiste grupp või muud kontaktid tänaval. Ametlikult on nende laste aadressiks kas nende vanemate oma või mõne sotsiaalasutuse oma (Kasvatusabi, Noorsoopsühhiaatria, autori märkus). Ülimalt oluline on seejuures, et neil on väike või üldse puuduv kontakt kõigi nende isikutega, kes nende eest vastutavad nagu täiskasvanud, vanemad, koolide esindajad, noorsooabi asutused ja sotsiaalteenistused (Council of Europe 1994:23).

Kui seda definitsiooni järgida, siis tähendab see seda, et selles on loobutud laste (Saksamaal kuni 14 aastased) ja noorte (14-18 aastased) problemaatilisest eristamisest. Juriidiliselt põhjendatav vahetegemine ei kattu aga tegelike eluolukordadega, millega kasvuaas noored vastamisi seisavad.

Edasi sisaldab see definitsioon selgeid viiteid sellele, et noorte inimeste tänaval olemise eest on olemas vastutajad, kes ei saa või ei taha oma ülesandeid täita. Siit

järeldus, et tänavalapse jaoks valdavalt kaitsetus tänavaruumis tuleb ette võtta uusi pingutusi, organiseerimaks nendega tegelemist, nende ärakuulamist ja abi.

Üldiselt tuleb öelda, et tänavalapsed otsivad pärast kogetud tõrjutust, ükskõiksust ja jõhkrat ekspluateerimist, vägivalda, võrgutamist ja ühiskonnast väljatõrjumist enda ellujäämiseks tihti meeleheitlikke väljapääsuteid narkootikumide tarbimises, vargustes, prostitutsioonis, vägivaldas ja narkootikumidega kaubitsemises. Paljud tänavalapsed peavad tegema alamakstud ränka tööd.

Kampades ja tänavajõukudes loovad nad endale tihti perekonna aseaine, füüsilise ja emotsionaalse pelgupaiga, ellujäämissüsteemi, mis tagab kindlust ja kaitset. Midagi, mille puudumist nad on oma senises elus tihti kibealt kahtsenud. Ühesõnaga, nad elavad kas üksi või kampades ja gängides. Tihti on nad alatoidetud, nende tervislik seisukord on halb või kannatavad nad sünnist saati nälga. Neil on puudu sõbralikust suhtumisest, et keegi nende vastu huvi tunneks, neid ära kuulaks, kindlustundest, kasvatuses ja haridusest - ning eelkõige armastusest.

Paljude laste ja noorte jaoks täidab tänav elamise ja töökoha funktsiooni üheaegselt. Peaaegu täielikult ilma täiskasvanute heatahtlikkusest ja toetusest, peavad nad iga päev taas, nii hästi kui nad seda oskavad, võitlema ellujäämise eest. See käib nii laste ja noorte kohta, kellel on aeg-ajalt kontaktid perekonnaga, kui ka nende kohta, kes on täielikult saatuse hooleks jäetud. “Kui nad hommikul ärkavad, ei tea nad veel, kust järgmist toidukorda leida või isegi seda, kas seda üldse saab. Oma igapäevaelus peavad nad kõike nii võtma, nagu see tuleb, olgu see kuitahes kohutav. Nad ei saa teha mingeid tulevikuplaane ega oma vajadusi edasi lükata... Mõnikord ei pruugi nad isegi teada, kust nad tulevad või kuhu lähevad.” (Agnelli 1986:32).

Võrreldes eelnevalt perekonnas läbielatud viletsuse ja vägivaldaga tähendab tänavaelu aga ka mitmekordset kergendust ja teatud aja järel ka midagi niisugust nagu “normaalsus”. Seda ei tohi siiski niimoodi valesti mõista, et tänavaelu oleks rõõmuga üles korjatud alternatiiv, nagu seda võib leida tänavalaste teatud romantilistes kujutlustes. Aga tänavaelu elamus kvaliteet pakub justkui omamoodi subkultuurilist ruumi. Elust tänaval kui kohas, “kus midagi toimub”, kus oodatakse ja kogetakse põnevust, erutust ja “actionit”, võib õhkuda isegi tugevat lummust.

Tänaval elamine ilma perekonna või teiste kaitseta kujutab endast kõigi põhiliste inimõiguste rikkumist, nagu seda on õigus toidule, ulualusele, tervisele, haridusele ja vabadusele, kuid selle konksga, et seda ei saa ainult üheainsa faktori süüks veeretada, mis seda on põhjustanud.

2. Mobiilse noorsootöö tekkimine

Mobiilne noorsootöö on ülesotsiv ja sotsiaalruumile orienteeritud noorte nõustamise kontseptsioon. Seda teostatakse rühma- ja üksikjuhtumitele tugineva sotsiaalpedagoogika ja sotsiaaltöö raames. Mobiilne noorsootöö on seotud linnaosa või vastavalt sotsiaalruumiga ja selle eesmärgiks on takistada või tagurpidiseks muuta noorte ühiskonnast eraldumise protsesse. Seejuures kasutatakse sotsiaalsete probleemide lahendamiseks ressursse ja eneseabijõude kogukonnas ja püüeldakse püsivate lahenduste poole. Täna sel päeval on võimalik eristada kaht mobiilse noorsootöö vormi: üks, kogukonnale orienteeritud kontseptsioon, mis tekkis suurtes elamurajoonides (“magalates”) ja teine, pigem tegutsemispaikade või sihtgruppidega seotud algatused

suurlinnade tegevuskeskustes. Mobiilse noorsootöö lähtepunktiks oli kogukonnale orienteeritud vorm.

Mobiilse noorsootöö kontseptsiooni areng 60ndatel aastatel Saksamaal ulatub tagasi diskussioonideni ameerika autorite ja projektidega valdkonnast Töö kuritegelike noorte tänavagruppide ja gängidega (street work, street corner work, street gang work, street club work) ning kogukonnaga seotud töödega (Shaw and McKay 1942, Spergel 1966; Miller 1986, põhjalikult selle kohta: Specht 1979).

Professionaalse mobiilse noorsootöö praktiline algus Saksamaal 60ndatel aastatel tehti diakoonias ja see ulatub tagasi Chicago koolkonda (Shaw ja McKay) USA-s 20ndatel aastatel (*area approach*). Saksamaal on aga mobiilne noorsootöö seotud ka kogukonnale suunatud töö traditsiooniga Hollandis (vrd. “*kategoriale*” GWA Bolz/Boulet 1973). Kuuekümnendatel aastatel, Lääne-Saksamaa urbaniseerumisfaasis, tekkisid suurlinnade äärealadel kiüll kiiresti kasvavad uuselamurajoonid, aga sotsiaalne, eriti noorte vajadusi arvestav infrastruktuur jäeti suures osas unarusse. See kehtis sellel perioodil ka paljude teiste Euroopa riikide kohta.

Tsiklijõugud, silmatorkavad noortekambad ja -jõugud, kes tekitasid avalikkuses probleeme ja hoolitsesid kõmu eest, esitasid politsei ja noorsookohtute kõrval üha suurema väljakutse sotsiaaltööle ja sotsiaalpedagoogikale. Nii juhtuski, et alates Stuttgarti Evangeelsest Ühingust, rakendatakse mobiilset noorsootööd, mis võeti üle USA-st ja modifitseeriti Saksamaa oludele, 1967. a. peale kui praktilise noorsoo- ja sotsiaaltöö edukat kontseptsiooni. Lisandusid teised sõltumatud ja hiljem ka avalikud kandja-organisatsioonid. 70ndate aastate keskel tekkisid siis Stuttgarti piiridest väljaspool edasised mobiilse noorsootöö projektid ja asutused Baden-Württembergis.

Täna on Baden-Württembergis 94 linnas ja vallas mobiilse noorsootöö asutused, üle terve Saksamaa, niisiis alates 90ndatest aastatest ka uutes liidumaades, kokku umbes 1200.

2.1 Noorte inimeste murettekitavad elutingimused ja raske käitumine: Kuidas peaks ühiskond siin käituma?

Mobiilse noorsootöö tekkimise põhjused tänapäeval ei erine pärast sotsiaalpedagoogika esimesi kõndimaõppimise katseid 39 aasta eest Stuttgarti Freibergi linnaosas (1967) oluliselt toonastest. Peaaegu igas kogukonnas, peaaegu igas linnas on küsimus pidevalt noorte inimeste silmatorkavas, raskes või delinkventses käitumises, kus on jäänud vajaka täiskasvanute poolsest huvist ja tegelemisest noortega.

Tolleaegne keskne küsimus on samaks jäänud ja saavutanud tänapäeval globaalse mõõtme: Kas me peaksime pöörduma nende kodutute, vaesunud, harimatute, vägivaldsete, unarusse jäetud, kriminaalsete, haigete, alatoidetud, põlatud, narkootikumide tarbivate, provotseerivate, ekstreemselt orienteeritud laste ja noorte poole või tõukame nad tähelepanuta jätmise, karistamise, repressiooni ja üha enam riikliku sanktsioonipotentsiaali kaudu isolatsiooni? Kas silmatorkavaid noori (punkarid, skinheadid, gängid, kambad, noortejõugud, tänavalapsed, noored narkootikumide tarbijad, huligaanid j.t.) defineeritakse kui “ohustatud” või kui “ohtlikke” noori?

Otsustavaks selle jaoks, kas valida sotsiaalpedagoogiline või repressiivne kontrolliv abinõu, saab see, milline definitsioon noorsoopoliitilises avalikkuses läbi lööb. Abistamine või kontrollimine, nende vastu sõbralik huvi ülesnäitamine või nende isoleerimine on enim diskuteeritud vastandite paarid. Paljudel juhtudel on tegemist seguga mõlemast, eriti, kui rikutakse seadust. Silmatorkavad noored provotseerivad konflikte, aga ka ohvreid. Kahtlemata tugevamaks ja brutaalsemaks muutunud noorte vägivalla avaldumisest teatavad ka koolid. See viib praeguses diskussioonis veelgi intensiivsemalt kooli sotsiaaltöö ülesehitamise arendamiseni ning mobiilse noorsootöö intensiivsema koostööni koolidega ühistes huvides, takistamaks noorte inimeste sotsiaalset eraldumist. Kuna eraldatus on seotud tihti stigmatiseerimisega (märgi külge kleepimisega, eelarvamustega), siis on ka mobiilse noorsootöö eesmärgiks vältida stigmatiseerimisprotsesse ja käivitada võimalusel ka eelarvamustest vabastamise protsesse. Seejuures panustab mobiilne noorsootöö noorte usaldusse ja vabatahtlikkusse, kellele see avab arenguvõimalusi, “funktsionaalseid ekvivalente” (Specht 2006) ja pakub võimalusi eluga toime tulla ilma seadust rikkumata. Vanuseline raskuspunkt on 12 - 19 aastastel. Kohati on ka nooremad või vanemad noored mobiilse noorsootöö sihtgrupiks.

2.2 Mobiilse noorsootöö meetodite kontseptsioon

Mobiilse noorsootöö kontseptsioon jaguneb neljaks üksteisega seotud valdkonnaks: üksikabi, tänavatöö, rühmatöö ja kogukonnatöö. Mobiilse noorsootöö tunnuseks on see, et kõik neli töövaldkonda on üksteisega läbi põimunud.

2.2.1 Üksikabi

Üksikjuhtudega seotud töös auvad mobiilse noorsootöö tegijad kõigepealt pädevalt kõiki probleeme, mis noored nendeni toovad ja analüüsivad neid igapäevaelule orienteeritud nõustamisarusaama kontekstis Thiersch 1992). See tuleneb kogemusest, et noored on ainult siis usaldavad, kui on juba eelnevalt olemas teatud tundmine ja usaldus. Raskuste puhul valivad noored täiskasvanuid mitte ametliku nõustamiskompetentsi järgi, vaid sõltuvalt võimalustest, mis avanevad ja mis on igapäevaselt kättesaadavad. Seepärast puutuvad mobiilsed noorsootöötajad esmakontakti raames kokku teemade paljususega ja alles teise sammuna selgitatakse välja, kas võetakse kontakti näiteks võla- või narkonõustamiskohtadega. See selgitatakse välja üksikjuhtumil edasises nõustamisprotsessis ja vastavalt noorte soovidele. Personaalne nõustamine hõlmab nii kriisisse sekkumist kui ka pikaajast nõustamist, niivõrd kui seda pakutakse. See tähendab noorte mitmetahuliste probleemide vaatlemist nende individuaalses elusituatsioonis tervikuna ja vastavate abistamisprotsesside väljatöötamist. Kus ühe üksiku noore jaoks on suure tähtsusega mõjukad teised noored, sõbrad, semud, kildkond, kamp, gäng, integreeritakse need - süsteemselt vaadatuna - abistamisprotsessi sisse. Rühma- ja klubitöö pakub selleks vajalikku raamistikku. See tähendab, et alles siis, kui noored aktsepteerivad mobiilseid noorsootöötajaid rühmapedagoogidena, võimaldab see või vähemalt kergendab ligipääsu üksiku nooreni. Individuaalse ja grupinõustamise pakutav käib eelkõige järgmiste valdkondade kohta: perekond, kool, väljaõpe, kamp, töö ja jõutus, legaalne ja illegaalne narkootiliste ainete tarbimine, võlgade reguleerimine, seksuaalsus ja AIDSi oht. Sinna lisandub delinkventsetele, haigetele või narkosõltuvuses noortele eriti oluline ametkondade, arstide, kliinikute, kulutuste kandjate, politsei ja justiitsi, vanglate ja ohvritega suhtlemise valdkond (Landesarbeitsgemeinschaft 1997).

2.2.2 Tänavatöö – otsiv, konsulteeriv noorsootöö

Tänavatöö sotsiaaltöö ja sotsiaalpedagoogika professionaalse tööviisina pärineb USAst. Seal loodi 20ndate aastate lõpus eriti suurlinnades seoses kasvava noorsookuritegevusega vastavad sotsiaalpedagoogilised programmid. Selle sotsiaalasutusest (noorsooamet, nõustamiskeskus) füüsiliselt lahutatud tänaval abistamise meetme tüüpiline sihtgrupp oli youth gang, niisiis vaba struktuuriga noorte tänavakamp, kildkond või noortejouk. Sotsiaaltöö töökoht viidi teatud määral üle noorte kokkusaamis- ja elutsemispaikadesse. Aastaid kasutati selle ambulatoorse nõustamistegevuse kohta järgmisi mõisteid: street corner worker, street gang worker, area youth worker, outreach youth worker, street club worker ja field worker.

II maailmasõjast saadik praktiseeritakse ka peaaegu kõikides Lääne-Euroopa riikides, Aafrikas, Aasias, Ladina-Ameerikas ja Austraalias tänavatöö meetodeid. Olgu nimetatud mõned mõistenäited. Suurbritannias toimub see mõistete all “Detached youthwork” või “Outreach Youthwork”, Madalmaades on selleks “Street Corner Work”, Šveitsis “Gassenarbeit” või “Mobile Jugendarbeit”, Prantsusmaal “Travailleurs de la Rue” ning Austrias ja Saksamaal “Streetwork” ja “Mobile Jugendarbeit”. Pärast globaalset poliitilist pööret 1989/90 on ka Ida-Euroopa maades hakatud rakendama tänavatööd.

Street Work on meetodite kontseptsioon, mis ühest küljest vajab mobiilse noorsootöö mõistes kohalikku ja kogukonnaga seotud sotsiaalse ruumi fikseerimist ja teisest küljest peab pakkuma noortele midagi konkreetset: inimesi, kellel on nende jaoks aega, telefoni, et ametiasutustega kontakti võtta või töö järele küsida, tassi kohvi, dušši, kohta, kuhu saab puhkama tulla, infoabipunkti kriisidega toimetulekuks, aga ka kohta, kust lähtuvad algatused vaba aja sisustamiseks, kust saab toetust, et läbi suruda soovi oma enda ruumi saamiseks linnaosas või pakutakse sotsiaalseid kogemusi teiste noortega.

2.2.3 Rühmatöö – töö kampadega

Mobiilne noorsootöö on tekkinud ka praktilise kriitikana puhtalt individualiseerivatele meetmetele ja algatustele noorsooabis. 60ndatel aastatel ja kohati ka veel tänapäeval ei integreerinud Noorsooabi samaeliste rolli sotsialisatsiooninstantantsina vanematekodu ja kooli kõrval produktiivselt oma reageerimisvormidesse. Mobiilne noorsootöö pöördub olemasolevate kampade ja mitteformaalsete gruppide poole, kuna sellisel grupeeringul on lastele ja noortele nende suhtumiste ja hoiakute väljakujunemisel, aga ka arengunõudmistega toimetulekul keskne tähendus.

Mõistet kamp kasutatakse tihti mõistete *peer* või *peer-group* sünonüümina ja see iseloomustab üht mitteformaalse grupi tüüpi, mida saab kirjeldada kui “ülevaatlikku moodustist, kus on esikohal vajadused ja elamused. Kuuluvus on pigem põgus ja see ei ole seotud formaalsete reeglitega. Mitteformaalsetel struktuuridel võivad olla mõnikord hierarhilised jooned, kuid need struktuurid alluvad kampa kuulujate vahetule mõjule.” (Liebel 1991:304-312). Kampadest nähtub enamasti kohalikule sotsiaalruumile orienteeritud mustrit ja need eristuvad selles tegutsemispaiguti, olles vaba struktuuriga ja moodustudes erinevate muusika- ja elustiilide järgi.

Kampade sotsiaalsed struktuuri iseloomustab “suhetes üksteisega positsioonide võrdsus” (Krappmann 1991:364). Sellepolest erinevad need ka noortejõukudest või gängidest, milles on juhtide ja juhitud hierarhiline sotsiaalne struktuur.

Ammu enne, kui saksa noorteuring kampadega tegelema hakkas, uuriti USAs gänge, eriti noorte gänge. See traditsioon ulatub tagasi sotsiaalökoloogilise kuritegevuse uuringute Chicago koolkonna varastesse töödesse, gängi uurimise klassikasse “The gang” (Thrasher 1926).

Tänapäeval eksisteerib ellujäämise vorme, mille juures on samaealiste grupil, kambal tähtis osa. Noorte kasvava individualiseerumise, aga ka orientatsiooni kaotamise valgusel kirjeldatakse kampasid tänapäeval tihti kui “ellujäämiseks olulisi, keskeid sotsialisatsiooniinstantsse” (Ferchhoff 1990:72). See kehtib eriti siis, kui perekonnas ei ole piisavalt rahuldatud kesksed põhivajadused. Kampade puhul lisandub tihti ka territooriumi omastamise ja seal enda maksmapanemise aspekt, “muruplatside” hõivamine, kamba või gängi ülemvõimu saavutamise elamukvartalis või linnaosas. See kehtib eriti siis, kui eksisteerivad rivaalitsevad kambad.

Mobiilne noorsootöö haarab oma rühma- ja klubitöös nendest asjaoludest kontseptuaalselt kinni ja toetab sagedasti noorte elupiirkonnas sotsiaalruumiga seotud asundamisprotsesse. Siia kuuluvad näiteks vabaaja kohtumispaidad (klubiruumid, noortekeskused, juurdepääs koguduste või linnaosade ruumidele, drop-in'id (suhtluspunktid, kus saab ka infot ja nõustamist) jm.). Grupi kontekstis õpitakse koos uut ja unustatakse halbu harjumusi ja käitumismudeleid ning toimub sotsiaalne diskussioon. Noored kogevad gruppi kui tunnustamise ja turvalisuse allikat, aga ka kui stabiliseerivat korrektiivi, kui kamp nende käitumist taunib. Kamp on seega sotsiaalseks kohaks, mis võimaldab kuuluvust, usaldust, staatust, orientatsiooni ja respekti ning rahuldab seega inimese fundamentaalseid vajadusi. Muidugi nähakse - eriti just vanemad ja sotsiaalsete kontrollinstantside esindajad - ka seda, et kamp, grupp, gäng võib olla ka häbelisele käitumisele ahvatlev instants. Õige, aga just sellepärast suunab mobiilne noorsootöö sellistes kampades tähelepanu kõikide kambaliikmete positiivsetele tugevatele külgedele ja ressursidele. Need võivad olla oma sotsiaalselt tunnustatud käitumisviiside produktiivses mitmekesisuses väga tõhusaks korrektiiviks üksikute grupiliikmete häbelisele käitumisele. Seega on mobiilne noorsootöö vastandiks repressiiv-kontrollvormidele suhtlemisel silmatorkavate tänavagruppidega.

Mainitud inimese põhivajadusi teistes noore inimese igapäeva sotsiaalsetes kontekstides (perekond, kool, amet,töö) ei rahuldata ilmselt piisavalt ja sellest tulenevalt on tarvis täiendavaid võimalusi või aseainet, mida kambad ja grupid tagavad.

Need positiivsed ressursid ja potentsiaalid noorte gruppides on see, mis ajendab mobiilset noorsootööd võtma need pedagoogiliste protsesside lähtepunktiks ja kasutama neid üksiku noore juures tema murettekitavas elusituatsioonis. Selleks on vaja pikaajalist suhtetööd, mida arendatakse atraktiivsete vabaaja sisustamise pakkumiste, “funktsionaalsete ekvivalentide” (vt. eespool) ja süstemaatilise rühmatöö kontekstis (Häberlein, V./Klenk, B. 1997:124-132).

2.2.4 Töö kogukonnaga

Kuna integratsioon ja isoleeritus, aktsepteerimine ja tõrjutus, probleemi tekkimine ja probleemi lahendus leiavad aset tihti noorte inimeste vahetus keskkonnas, on mobiilses

noorsootöös raskuspunkt seatud kogukonnaga seotud tööle. Inspireerivaks on sealjuures ameerika eeskujud, nagu Saul Alinsky töö (1973) ja Bahr/Gronemeyeri kontseptsioonid aktiveerivast ja konfliktile orienteeritud kogukonnatööst (1974), aga ka analüütilistest lähenemistest kogukonnale, nagu seda praktiseeriti juba Settlement'i asundusliikumises (segaasundused) 19. sajandi lõpus (Müller 1988). Väli- või sotsiaalruumi analüüsides selgitatakse välja mobiilse noorsootöö juhtväärtused vastavalt kohalikele vajadustele ja rakendatakse noorsoobi väiksemastaabilise planeerimise mõistes. (vrd. Specht 1979, 1980 ja 1992). Mobiilse noorsootöö kogukonnaga seotuse hulka kuulub ka see, et kohalikul tasandil tekkivad võimalused viiakse kokku institutsioonilise kogukonna võrgustiku mõistes ja luuakse selleks vajalikud greemiumistruktuurid, nagu näiteks linnaosa töögrupid. Kogukonnas kohalolekuga, büroo kui algatuskoha olemasoluga linnaosas ja kampadele mõeldud ruumides luuakse eeldused selleks, et saada kodanikega kontakti. Peale noorte ja perekondadega tehtava töö on kõik elanikegrupid linnaosas või linnakeses eesmärgistatud aktsioonide adressaadiks, mis peavad kaasa aitama kogukonna sotsiaalse kliima paranemisele või sotsiaalsete ja poliitiliste konfliktidega produktiivse toimetuleku vormideni jõudmisele. Mudelprojekti "Hallschlag" 1985 arendatud "isetegevuslike nõustajate" kontseptsioon etendab selles kontekstis samuti tohutut rolli. Kunagised ohustatud noored või ühiskondlikult andunud tegutsejad samast linnaosast muutuvad sotsiaalpedagoogiliste protsesside käigus positiivseteks eeskujudeks noortele kamba- või vastavalt klubiliikmetele ja on nii protagonistid noorte endi huvide jaoks kui ka sotsiaaltöö demokraatliku kontrolli instantsiks.

3. ISMO

ISMO, "International Society for Mobile Yoth Work" Stuttgartis on seda õpikontseptsiooni koos teiste noorsoobi erialaorganisatsioonidega praktiliselt ja teoreetilistest koostööst ülikoolidega palju aastaid rahvusvaheliselt edasi arendanud. ISMO tegutseb alates 1996.a. ka Ida-Euroopas. 1998.a. toimus Seitsmes rahvusvaheline mobiilse noorsootöö sümposium Sankt Peterburis, kus selles noorsoobi valdkonnas ilmnis suur kvalifikatsioonivajadus postkommunistlikes riikides. Seitsmes vene linnas, aga ka Sofias, Bratislavas, Budapestis, Mikkolaikis, Cesky Tesinis ja Tallinnas toimusid sellest ajast peale ettekanded, seminarid ja kursused. On planeeritud ka edasisi.

2003.a. toimus Keenias Limurus juba kaheksas rahvusvaheline sümposium mobiilse noorsootöö teemadel (ISMO 2004).

Kontseptuaalne üldeesmärk on suunatud elumaailmale orienteeritud projektide ja võrgustike loomisele ohustatud lastele ja noortele. Silmas pidades ÜRO lasteõiguste konventsiooni on vastavate kohalike kogukondade mobiliseerimise mõistes eriti tähtis tsiviilühiskonna (nende?) jõudude äratamine ja tugevdamine, mis loovad püsiva ning ohustatud lastele ja noortele produktiivse ja solidaarse arengu. Igapäevast elukeskkonda, sotsiaalökoloogilist miljööd, kus ohustatud lapsed ja noored kasvavad, seal olemasolevat sotsiaalset kapitali tuleb noorte inimeste huvides positiivselt mõjutada ja esile kutsuda integratsiooniprotsesse. Seal elavad inimesed peavad ühiskonnast eraldunud lapsele või noorele garanteerima turvalisust, tinnustust, kaitstust, kuuluvustunnet ja väärtushinnangut, aga pakkuma ka orientiire ja seadma kriitilis-solidaarseid piire.

Seejuures pakutakse ja vahendatakse mobiilse noorsootöö kontseptsiooni, mis põhineb rahvusvahelise sotsiaaltöö ja sotsiaalpedagoogika teoorial ja praktilal ning praktilale orienteeritud teemadel, kogu Euroopas - kuigi mõnikord teiste mõistete all -

sotsiaalsete, ökoloogiliste, kultuuriliste ja õiguslike raamtingimuste taustal vastavalt riigile.

Kirjandus

Alinsky, S. (1973). Leidenschaft für den Nächsten. Strategien und Methoden der Gemeinwesenarbeit. Gelnhausen/Berlin.

Bahr/Gronemeyer (Hrsg.) (1974). Konfliktorientierte Gemeinwesenarbeit. Darmstadt/Neuwied.

Bolz, R./Boulet, J. (1973). Jugendarbeit als kategoriale Gemeinwesenarbeit, in: Böhnisch, L. (Hrsg.) Jugendarbeit in der Diskussion, München.

Council of Europe (1994). Street Children. Strasbourg.

Häberlein, V./Klenk, B. (1997). Führen oder wachsen lassen, in: LAG Ba-Wü, Mobile Jugendarbeit. Stuttgart.

International Society for Mobile Youth Work (ISMO) (2004). Mobile Youth Work in Africa. Transformation of a worldwide concept. Stuttgart/Nairobi.

Krappmann, L. (1991). Sozialisation in der Gruppe der Gleichaltrigen, in: Hurrelmann, K./Ulich, D. (Hrsg.) Neues Handbuch der Sozialisationsforschung, Weinheim.

Landesarbeitsgemeinschaft (LAG) Mobile Jugendarbeit/Streetwork Baden-Württemberg 1997: Mobile Jugendarbeit, Stuttgart.

Liebel, M. (1991). Cliques und informelle Gruppen, in: Böhnisch, L. u.a. Handbuch Jugendverbände. Weinheim.

Müller, C.W. (1988). Wie Helfen zum Beruf wurde. Weinheim.

Specht, W. (1979). Jugendkriminalität und mobile Jugendarbeit. Neuwied.

Specht, W. (2006). Die sozialpädagogische Entwicklung funktioneller Äquivalente als das Schlüsselkonzept der Mobilien Jugendarbeit. ISMO Stuttgart.

Thiersch, H. (1992). Lebensweltorientierte Soziale Arbeit. Weinheim, München.

Thrasher, Fr. (1926). The Gang. Chicago.